

## ANTIGLOBALIZÁCIÓS ÉS GLOBALIZÁCIÓKRITIKUS MOZGALMAK

### A kezdetek

A globalizáció egy sajátos formája voltaképpen már az ókori népvándorlásokkal kialakult, később a nagy birodalmak létrejöttével ez a folyamat folytatódott. A mai értelmében vett globalizáció a kora-újkor és az újkor nagy földrajzi felfedezéseivel vette kezdetét. Különösen felgyorsult az 1700-as és az 1800-as években lezajlott gyarmatosítás korszakában. A szó szerint gőzerővel fejlődő, gazdaságilag megerősödő európai és részben ázsiai ipari országok egyre újabb nyersanyaglelőhelyeket és árufelvevő piacokat igényeltek. Ez az erőszakos terjeszkedés már akkor kiváltotta az elmaradott, alárendelt országok népeinek ellenállását. A minduntalan megújuló felkelések még nem voltak tudatosak, kis túlzással mégis ezeket nevezhetjük az első megmozdulásoknak a globalizáció ellen.

Az első igazi globalizációellenes ideológiát a német filozófus, Karl Marx fogalmazta meg a Kommunista Kiáltványban: *„A burzsoázia a világpiac kiaknázása által valamennyi ország termelését és fogyasztását kozmopolitává formálta. A reakciók nagy bánatára kibúzta az ipar lába alól a nemzeti talajt.”*<sup>1</sup> Marx téziseit számos mai antiglobalizációs mozgalom is zászlajára tűzte, persze csak képletesen. Érdekes, hogy az általa megfogalmazott kritikát követve éppen egyes jobboldali, illetve szélsőjobboldali (nézőpont kérdése) szervezetek lépnek fel a globalizáció ellen. Ezek főleg a nemzetállamok támaszául szolgáló alapokhoz kívánnak visszatérni. Vissza szeretnék állítani a nemzeti kormányok ellenőrzését a világpiac felett. Ezek a szervezetek, pártok, mozgalmak leginkább Kelet-Közép-Európában hallatják szavukat. Magyarországi viszonylatban meg kell említeni a Magyar Igazság és Élet Pártját, a Jobbik Magyarországért Mozgalmat, a Magyar Önvédelmi Mozgalmat, a Nemzeti Frontot. A dolgok illetően állása nagymértékben annak tudható be, hogy a Szovjetunió bukása után az úgynevezett szovjet blokk államaiban a *„kapitalizmusba való átmenetet a magukat baloldalinak és szocialistának nevező politikai erők bajtották végre”*<sup>2</sup>. Ráadásul ez a folyamat egybeesett a neoliberais fordulattal. Az egykori kommunista állampártok emlőin nevelkedett, úgynevezett baloldal ilyenforma kompromittálódása következtében a globalizációkritika, de még inkább a valóságos, nemzeti

<sup>1</sup> <http://gerlo.hu/kommunizmus-vita/>

<sup>2</sup> Artner Annamária: *Globalizációkritika a világban. Az „antiglobalizációs” mozgalmak céljai és tevékenysége.* In: MTA Világgazdasági Kutatóintézet. Műhelytanulmányok, 2003. december, 54. szám, 6. p.

érdekeket szem előtt tartó antiglobalizáció a jobboldal jellemzőjévé vált. De ez nem csak Kelet-Közép-Európára igaz, ott van például Le Pen pártja Franciaországban.

A globalizáció térhódításának egyik mérföldköve volt, amikor 1944-ben az egyesült államokbeli Breton Woodsban megalakult az IMF, a Nemzetközi Valutaalap és a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank, rövidebb nevén a Világbank. Ez a két szervezet az antiglobalizációs mozgalmak akciónak legfontosabb célpontjai közé tartozik. Ide vehetjük még a WTO-t, a G-8-at, a NAFTA-t, az Európa Bankot, sőt az Európai Uniót és az Egyesült Államok kormányát is; lásd az iraki háború elleni világméretű tiltakozásokat.

A globalizáció okozta káros társadalmi, gazdasági és nem utolsósorban környezeti hatások ellen már az 1960-as években történtek tiltakozások, például az 1968-as franciaországi nagy diákmegmozdulások. Ám ha konkrét határt, egy konkrét eseményt kell megnevezni, a legtöbb szakember és laikus 1994. január 1-ét említi. Ekkor lépett életbe a NAFTA, vagyis az Egyesült Államok, Kanada és Mexikó által megkötött szabadkereskedelmi egyezmény. Részben ennek hatására robbant ki aztán a zapatista felkelés Mexikóban.<sup>3</sup> Jól ismert, hogy Mexikó az IMF és a Világbank hálójában vergődve a teljes államcsőd szélére sodródott, és csak az USA segítségével sikerült azt elkerülnie.

Az 1980-as években, amikor az iparilag fejlett országok kiváltságos munkásosztályának életszínvonala a világgazdasági események hatására romlani kezdett, nemcsak Európában, de olyan országokban is, mint Dél-Korea vagy Brazília, megerősödtek a szakszervezeti mozgalmak. Ez a megújulási hullám végigsöpört az egész világon. Még a jóléti mintaállamnak számító Svédország és Németország sem volt kivétel.

### Mi a globalizáció?

Az úgynevezett antiglobalizációs kiáltványt megfogalmazó belga ideológus, Francois Houtart válasza: *„Egy gazdasági folyamat, politikai, katonai és kulturális támogatással. A tőkefelhalmozás neoliberais fázisának új foka, amely az 1970-es évek közepén kezdődött azzal, amit washingtoni konszenzussnak nevezünk.”* Houtart kiáltványa erősen kapitalizmusellenes, és magán viseli a nagy elődök, a meghatározó baloldali gondolkodók, nem utolsósorban Marx hatását. Az alább idézett gondolatot akár a XIX. századi német gondolkodó is írhatta volna: *„Ha a gazdaság olyan emberi tevékenység, amelynek célja, hogy az egész világ emberisége számára megteremtse az anyagi javakat a fizikai és kulturális élethez, akkor a kapitalizmus a*

<sup>3</sup>Uo., 4. p.

leghatástalanabb rendszer az emberiség történetében.<sup>4</sup> A kiáltványban nem csupán a kapitalizmusellenesség érhető tetten, a belga gondolkodó alapos kritikával sújtja a liberalizmust, vagy inkább neoliberalizmust is, amely mára egyfajta szitokszóvá vált világszerte.

Ugyanakkor Houtart és más globalizációellenes ideológusok jól tudják, hogy a világgazdaság megállíthatatlanul növekszik. Egyes vélemények szerint éppen ebben rejlik a veszély. Farkas Péter, a magyarországi Világgazdasági Kutatóintézet tudományos főmunkatársa egy interjúban leszögezte, hogy a globalizmus könnyen zátonyra futhat.<sup>5</sup> A globalizáció már régen kinötte a nemzeti piacok nyújtotta kereteket. Talán ezért is van kudarcra ítélve a globalizációt teljes mértékben elutasító szervezetek célkitűzése. Itt lényeges különbség van az antiglobalizációs mozgalmak és szervezetek között. A kevésbé radikálisok nem utasítják el a globalizációt, viszont különféle kritikákkal illetik. Szerintük másképpen is lehetne ezt csinálni: kevesebb társadalmi és gazdasági megrázkódtatással, kevesebb környezeti károkkal. Szerintük égetően szükséges a módszerek reformja. Valódi reformokra, nem meddő ülések utáni üres ígéretekre és porhintésre van szükség. Az úgynevezett globalizációkritikusok a probléma gyökerét abban látják, hogy a globalizáció a magánérdekeket, a minél nagyobb profitot, a tőkét szolgálja.<sup>6</sup> Minden más szempont háttérbe szorul.

A másik irányzat, a tulajdonképpeni antiglobalizációs szemlélet a problémát magában a globalizáció létében látja, ezért annak teljes elutasítását hirdeti. Az irányzat hívei szerint csak úgy állhat vissza, valósulhat meg a valódi társadalmi egyenlőség és igazságosság, ha megszüntetik a globalizációt. A dolgok mai állása szerint ez a küzdelem igencsak szélmalomharcnak tűnik. Érdekes, hogy ennek a szemléletnek Európában egyaránt akadnak szószólói a baloldali, ezen belül kommunista pártok és a jobboldali szervezetek körében is. Egyes globalizációellenes megmozdulásokon olyan szervezetek tagjai menetelnek karöltve, akik más téren esküdt ellenségek.

### **Az antiglobalizáció paradoxonja**

A fentebb említettek is az mutatják, hogy a globalizációellenes mozgalmak korántsem egységesek, sőt, egységes irányvonalat sem tudtak kialakítani. Vannak szervezetek, amelyeknek programja túllép a naivitás határain. A globalizáció elleni harcban nemegyszer éppen annak vívmányait használják fel, például az internetet, amelynek nagy hasznát vesszük a megmozdulások szervezésénél. A nagyobb szervezetek kisebb sejtekre tagolódnak, címlistákat

<sup>4</sup> www.magyarhirlap.hu: *Világ antikapitalistái, egyesüljétek!*

<sup>5</sup> <http://hetilap.hetek.hu//index.php?cikk=7363>

<sup>6</sup> Artner Mária: *Globalizációkritika a világban*, 7. p.

hoznak létre. Sok esetben félmilitáns taktikát oktatnak. A világhálón egy-egy körlevéllel gyorsan és hatékonyan tudják összpontosítani erőiket.<sup>7</sup> A szervezés és a mozgósítás érdekében felhasználják a műholdas mobiltelefonokat is. Voltaképpen tehát az ellenséget saját „fegyvereivel” próbálják legyőzni.

Érdekes, hogy a globalizáció témájában előszeretettel nyilatkoznak belga közéleti személyiségek. Guy Verhofstadt belga miniszterelnök a genovai G-8 értekezlet alatt tette közzé a globalizáció ellenzőihez intézett nyílt levelét. Ebben, talán a címzetteknek szánt gesztusként, így kezdi mondanivalóját: *„A globalizáció ellenzői jókor jöttek ellenerőt képeznek akkor, amikor a politika olyannyira sterilé, sivárrá, technokratává vált. Ez az ellenerő jót tesz a demokráciának.”* A következőkben már élesebben fogalmaz, rámutat a globalizációt elutasító magatartásban rejlő veszélyekre: *„...Seattle-ig a globalizáció nem bűnnek, hanem az emberiség áldásának számított... De azóta ti is egyfajta korunkbeli feketehalálként kezelitek a globalizációt, ami nyomorba dönt és bajt okoz.”*<sup>8</sup>

Verhofstadt azt akarja sugallni az antiglobalizációs mozgalmak felé, hogy rendjén van, ha kritikával, sőt reformtervekkel állnak elő, de a globalizáció merev elutasítása nem vezet sehová, mert azt ma már nem lehet megkezdni. Lehet több százezres tüntetéseket, megmozdulásokat szervezni, meg lehet bénítani a különböző konferenciákat és üléseket, utcai harcokat lehet kirobbantani, de mindez csak öncélú ellenszegülés, amely végül is kudarca van ítélve. Ugyanakkor nagyon fontos, hogy ezek a mozgalmak jelezzék a politikusok és egyéb döntéshozók felé a társadalom álláspontját és óhaját. Ezzel nagymértékben elősegítik, hogy a világ uraiban tudatosuljon: végül is bármit tegyenek, azt a tömegek akarataival szemben egyre nehezebb véghezvinniük. Verhofstadt is tisztában van a globalizációban rejlő veszélyekkel. Talán nem véletlenül írja levele végén: *„A globalizáció, a batárok lebontása persze gyorsan 'batárok nélküli önzésbe' torkollhat.”*<sup>9</sup>

Más kérdés, hogy a világgazdaságot uraló és irányító hatalmasságok mennyire veszik komolyan a tömegmegmozdulásokat, mennyire veszik figyelembe az emberek óhaját. James Wolfensohn, a Világbank elnöke 2000-ben tett nyilatkozatában egyenesen igazságtalannak minősítette a szervezetét ért bírálatokat. Csupán annyit volt hajlandó elismerni, hogy a szegénység és éhínség elleni világméretű küzdelem eredményei hagynak kívánnivalót maguk után. Megígérte, hogy a szakemberek meg fogják vizsgálni, milyen intézkedéseket lehetne foganatosítani a jobb hatékonyság érdekében. Természetesen ezek is csak üres frázisok maradtak.<sup>10</sup>

<sup>7</sup> www.index.hu: Sztankó László: *Antiglobalizációs klimax*. 2001. 01. 25.

<sup>8</sup> <http://nol.hu/cikk/30909>

<sup>9</sup> Uo.

<sup>10</sup> <http://hetilap.hetek.hu/index.php.cikk.7363>: Kovács Klára: *Globalizmus alatt*.

Lényegesen másképp fogalmazott Joseph Stiglitz, a Stanford Egyetem professzora, a Világbank egykori alelnöke. Ebbéli szerepkörében bizonyára alaposan kiismerte a pénzügyi óriás belső felépítését, működésének elveit és céljait. Szerinte helytállóak a szervezetet és más globalizációs intézményt érő kritikák, ugyanis a szervezet antidemokratikus felépítése eleve megakadályozza a demokratikus működést. Ahelyett, hogy érdemben segítene a bajba jutott országoknak, intézkedéseivel és megszorításaival sok esetben még inkább elmélyíti a válságot.<sup>11</sup> Jó példa erre Mexikó, de még inkább Argentína esete.

A szervezeten eluralkodó profitorientáltság megfojtotta az empátia utolsó csíráit is. Az adósságcspadában vergődő országok többsége már többszörösen visszafizette az eredetileg felvett kölcsönök összegét, ennek ellenére még mindig csak a kamatokat, rosszabb esetben a kamatok kamatait törleszti. A világ legszegényebb országai adósságának eltörléséért annak idején II. János Pál pápa is felemelte a szavát. Történetek is bizonyos engedmények, sőt, néhány országgal szemben töröltek minden pénzügyi követelést. De nem csupán az úgynevezett harmadik világ országai rabjai a kamatrabszolgaság mókuskerekének. Közép- és Kelet-Európa országainak nagy része hasonló helyzetben van: Magyarország, Ukrajna, Horvátország, Szlovákia, Szerbia stb. Románia csak a Ceausescu-rezsim drasztikus pénzügyi megszorításainak köszönhetően kerülte el ezt.

### **A tiltakozási akciók főbb állomásai**

Az első sikeres globalizációellenes tömegtüntetés a már említett, 1999-ben Seattle-be tervezett WTO-ülés megakadályozása volt. A globalizációt ellenző szervezetek ekkor tudták először hatékonyan összehangolni stratégiájukat, és maga a mozgalom ekkor mutatta meg először, mire képes valójában. A siker következtében világszerte új szervezetek alakultak, Franciaországban pedig létrejött az ATTAC, a már meglévő szervezetek nemzeti szervezete, amelynek időközben számos nemzeti csoportja alakult meg. Seattle után a WTO úzött vadként próbált menekülni a globalizációellenes mozgalmak tiltakozó demonstrációi elől. A pénzügyi szervezet utolsó nagy összejövételét Katarban tartották, mert itt a tiltakozást törvény tiltja. A nagyhatalmú világszervezet antidemokratikus módszerekhez folyamodott, hogy megtarthassa soros ülését. Az ülés szak idején világméretű tömegtiltakozásra került sor több mint 120 város részvételével.<sup>12</sup>

<sup>11</sup> <http://hetilap.hetek.hu//index.php.cikk.7363>: Kovács Klára: *Globalizmus alatt*.

<sup>12</sup> Artner Mária: *Globalizációkritika a világban*, 4. p.

2000 áprilisában Washingtonban harmincezres tömeg tiltakozott az IMF és a Világbank közös ülése ellen. Júniusban a kanadai Windsorban voltak tömegtüntetések. Még ebben az évben, az IMF és a Világbank prágai ülése alatt lezajlott az első európai globalizációellenes tüntetés mintegy 20 ezer résztvevővel. Az év végén Nizzában már százezres tömeg tüntetett az Európai Unió ellen. A következő év elején Davosban a WEF, a Világgazdasági Fórum ellen voltak tüntetések. Itt már utcai összecsapásokra is sor került a tiltakozók és a rendőrök között. Ekkor született az Anti-Davos kifejezés.

A G-7 genovai találkozója alatt újra százezren vonultak ki az utcákra. Ekkor halt meg a globalizáció elleni harc első mártírja, egy olasz diák, Carlo Giuliani. Az ő kiömlő vére eloszlattott minden illúziót, a globalizáció elleni harc elvesztette békés jellegét, késhegyig menő küzdelemmé vált, korántsem egyenlő feltételek közepette. Genova óta a rendfenntartók provokálják a tüntetőket. 2001 decemberében, a Leakenben megtartott EU-csúcstól a tüntetők kirakatokat törtek be, autókat gyújtottak fel, rátámadtak a rendőrökre.<sup>13</sup> Ekkor jelentek meg a tüntetők soraiban az anarchisták és egyéb militáns csoportok, mint például a fekete ruhába öltözött, arcukat eltakaró Black-Black nevű szervezet emberei. Székely Péter, a magyarországi Baloldali Front nevű szervezet vezetője szerint a Black-Black emberei valójában rendőri provokátorok.<sup>14</sup> Nem tartanak szoros kapcsolatot más szervezetekkel, és voltaképpen nem is hívják őket. Minden előzmény nélkül, a semmiből tűntek fel.

A 2001. szeptember 11-i terrortámadás szemmel láthatólag visszavetette a tiltakozó mozgalmakat. A világot sokkolta ez a támadás, a globalizációellenes megmozdulások más színben tűntek fel. Maude Barlow, a Kanadai Tanács igazgatónöje szerint: „Szeptember 11-e után mindenféle tüntetés lebetetlenné vált.”<sup>15</sup> Washingtonban és Dohában el is maradtak a tömegdemonstrációk. De Barlow jóslata nem vált be, mert 2001 októberében megújult erővel bontakoztak ki a globalizációkritikus mozgalmak tömegrendezvényei. Perugiában 250, Rómában 100, Londonban 75, Madridban 350 ezer ember vonult az utcákra.<sup>16</sup> A mozgalom egyre több emberhez tudta eljuttatni mondanivalóját, ami sok esetben csupán az egyszerű elutasítás és tagadás volt. De a rendbontásokon és utcai harcokon túl világszerte nagyobb tömegek kezdik megérteni, hogy itt többről van szó, itt az ő bőrükre is megy a „játék”.

<sup>13</sup> Artner Mária: *Globalizációkritika a világban*, 4. p.

<sup>14</sup> www.magyarhirlap.hu: *Világ antikapitalistái, egyesüljétek!* 2002. 31.

<sup>15</sup> Uo.

<sup>16</sup> Artner Mária: *Globalizációkritika a világban*, 4. p.

## Világfórumok Porto Allegrében

2001. január 25–30. között a WEF, a világgazdasági fórummal egy időben került sor a brazíliai Porto Allegrében az első világszociális fórumra. A házigazda, Tarso Gero polgármester és a Brazil Munkáspárt szemmel láthatólag saját érdekei tekintetében próbálta meg felhasználni a fórumot. Maga az összejövetel rosszul szervezett és kaotikus volt. A világ összes tájáról érkezett képviselők a legtrikább esetben tudtak szót érteni egymással, és nem a nyelvi nehézségek miatt. Braziliában mutatkozott meg igazán, mennyire szerteágazó és sokszínű szervezetek alkotják az antiglobalizációs, illetve globalizációkritikus mozgalmakat. Az európai ATTAC-aktivisták például nem tudtak szót érteni a brazil MST, a Földnélküliek Mozgalma parasztjaival, vagy éppen az indiai földművesekkel. Michael Hardt szerint „*a világfórum kiismerhetetlen, kaotikus és szétáramló volt*”<sup>17</sup>

A második szociális világfórumra ugyancsak Porto Allegrében került sor 2002 januárjában mintegy 80 ezer, más adatok szerint csak 60 ezer résztvevővel. Itt hívta fel a WSF Nemzetközi Tanácsa a megjelent társadalmi mozgalmakat, hogy szervezzenek regionális fórumokat. Az első ilyen fórum Európai Szociális Fórum néven még ugyanazon év novemberében lezajlott Firenzében.<sup>18</sup> Azóta már több ilyen összejövetelre került sor.

A tömegmegmozdulások tekintetében új szint hozott a 2002. májusi demonstráció, ahol George W. Bush elnök látogatásakor tiltakoztak az USA imperialista politikája ellen. 2002. november 9-én Firenzében már kétmillió ember vonult az utcákra, hogy kifejezze tiltakozását a készülő iraki háború ellen. 2003. február 15-én még ennél is nagyobb szabású tüntetésre került sor. Szerzte a világon több száz városban a legszerényebb becslések szerint is mintegy 12 millió ember tiltakozott az iraki háború ellen.<sup>19</sup> Ez még akkor is figyelemre méltó, ha tudjuk, a legtöbb tiltakozó a muzulmán országokban volt. Amellett, hogy az Egyesült Államokban is egyre nagyobb és hevesebb a tiltakozás az amerikai katonák iraki jelenléte miatt, a Fehér Ház láthatóan nem enged agresszív politikájából, mivel hatalmas pénzek, gazdasági érdekek forognak kockán.

### Az ismertebb globalizációellenes szervezetek

Bankwatch Network, Human Rights Watch, Friends of the Earth, Greenpeace, World Wide Fund for Nature, AI, ATTAC – csak néhány ismertebb

<sup>17</sup> [www.newleftreview.net](http://www.newleftreview.net)

<sup>18</sup> Artner Mária: Globalizációkritika a világban, 4. p.

<sup>19</sup> Uo., 5. p.

globalizációellenes szervezet, amelyek különböző területeken fejtik ki a tevékenységüket.<sup>20</sup> Európában és lassan már világszerte a francia alapítású ATTAC kezd úgynevezett zászlóshajóvá válni.

A globalizációellenes mozgalmak egyik európai fellegvára Franciaország. Az altermondialista, azaz globalizációkritikus francia mozgalmak kettős kritikát fogalmaznak meg: a gazdasági profitszempontok mellett kapjanak jelentőséget a szociális, kulturális, környezetvédelmi is, továbbá meg kell oldani a multik demokratikus ellenőrzését. Az első voltaképpen egy általános követelési formula, amit a legtöbb szervezet a magáénak vall.

Az ATTAC-nak Franciaországban 30 000 tagja van, továbbá világszerte legalább 300 helyi szervezete. Többek közt Magyarországon is működik egy ilyen szervezet, amely 2002-ben alakult meg. Az ATTAC egyik fő célkitűzése, hogy a WTO alakuljon át valódi ENSZ-szervezetté. Továbbá szüntessék meg a G-8-ak értekezletét, mondván, „*ők nyolcan vannak, mi milliárdnyian.*”<sup>21</sup> Az ATTAC másik markáns követelése a globális tőkemozgás megadóztatása, az úgynevezett tobin adó. Az ATTAC antidemokratikus szervezet, vezetőit sohasem választják, e fontos tisztségeket a tagszervezetek vezetői és az alapító tagok töltik be. Lényegében máig megmaradt közeposztálybeli mozgalomnak, nem sikerült átalakulnia vitatkozó fórummá. Jelenleg ideológiailag is megosztott. A kulisszák mögött belső harcok folynak Bernard Cassen alapító- és Jacques Nikonoff jelenlegi elnök között; előbbi a szocialista, utóbbi a kommunista párt támogatását élvezi.

Gyarapodó létszámú az AC! (Agir ensemble contre le Chomage!), a munkanélküliek mozgalma. 1997 óta rendeznek úgynevezett munkanélküli meneteket. Őket a Kommunisták Pártja és Le Pen szélsőjobbos Nemzeti Frontja egyaránt támogatja. Fontos szerepet játszanak a francia közéletben a sans-mozgalmak, a megfosztottak szervezetei. Az első ilyen szerv a DAL (Droit Au Logement) 1990-ben alakult meg, és a mindenkinek kijáró lakhatási jogokért küzd. Legnagyobb fegyvertényüket 1995-ben hajtották végre, amely a Dragon-utcai házfoglalás név alatt maradt meg a francia köztudatban. Ekkor Jacques Chirac polgármester, aki a köztársasági elnöki székre pályázott, még a saját pártjához tartozó miniszterelnökkel, Balladurral szemben is támogatta őket. Tehát ezzel az akcióval a DAL tulajdonképpen – bár közvetve – a francia politikai életbe is beleszólt.<sup>22</sup>

Mint láthatjuk, a francia szervezetek felvállalják a munkanélküliek, akár a bevándorlók képviselését is. Nagyon fontos ideológiai töltet a neoliberalizmus-ellenesség. Az angol Globalise Resistance nevű mozgalom inkább az antikapitalista áramlatot képviseli. Érdekes szervezet a görög International

<sup>20</sup> www.index.hu

<sup>21</sup> www.rednews.hu

<sup>22</sup> www.rednews.hu



Action, amely a baloldali mozgalmaktól a feminista, a bevándorló, az antirasszista szervezeteken át a szakszervezetekig fogja át a görögországi antiglobalizációs tevékenységet.<sup>23</sup>

Az egykori szocialista országok közül Magyarországon, Lengyelországban, Szerbiában és Oroszországban alakultak helyi ATTAC-szervezetek. Az utóbbi két ország aktivistái kormányzatuk akadékoskodásai dacára még mindig jobban jártak, mint a tunéziai regionális szervezet, a RAID vezetői, akiket koholt vádak alapján börtönbe zártak.<sup>24</sup>

Tevékenységi körüket tekintve az Észak-Amerikában működő szervezetek igen tarka képet mutatnak. A Direct Action Network például egyének és szervezetek laza szövetsége. Említésre méltó még a Sierra Club, a National Family Farm Coalition, a Human Society vagy az Earth First. A két legnagyobb szakszervezet, a Canadian Labour Congress és az AFL-CUO máig aktívan részt vállal a nagyszabású tiltakozó megmozdulások szervezésében.<sup>25</sup>

### **Az antiglobalizmus Magyarországon**

Mint említettem, az ATTAC magyarországi szervezete 2002-ben alakult meg. Több tagszervezetből áll. A tagok tagdíjat fizetnek. Célkitűzéseit az alapszabályban fektették le: *„Az ATTAC Magyarország célja: a gazdasági folyamatok, mindenekelőtt a pénzpiacok társadalmi ellenőrzése és szabályozása, az emberi jogok között az alapvető gazdasági és szociális jogok (fedélhez, megfelelő táplálkozáshoz, egészséghez, munkához, oktatáshoz való jog) előtérbe állítása, a tőke antidemokratikus érdekvényesítésével szemben a társadalmi demokrácián és a valódi esélyegyenlőségen alapuló szolidáris társadalom és világrend megvalósítása.”*<sup>26</sup>

Ugyancsak antiglobalizációs nézeteket vall a Csurka István vezette Magyar Igazság és Élet Pártja. A politikai szervezet ugyan mára sokat veszített erejéből, de álláspontja töretlen. Annak idején élénken kampányolt Magyarország európai uniós csatlakozása ellen. A párt honlapján olvasható *A rend programja*, amely többek között a következőket tartalmazza: *„Az állam, mert vezetői le vannak kötelezve az idegen nagytőkének, hagyja, hogy a magyar népet és az értelmiséget is alaposan kizsákmányolják.”*<sup>27</sup>

A globalizációt markánsan elutasító magyarországi szervezetek és pártok sorában az egyik meghatározó erő a Jobbik Magyarország Mozgalom. Ők szintén hallatták hangjukat az EU-csatlakozás ellen. Korlátozott mozgáste-

<sup>23</sup> Artner Mária: *Globalizációkritika a világban*, 10. p.

<sup>24</sup> Uo.

<sup>25</sup> Uo., 9.p.

<sup>26</sup> [www.attac.hu/cikk.php?id\\_article=878](http://www.attac.hu/cikk.php?id_article=878)

<sup>27</sup> <http://www.miep.hu/al/rendprogram.html>

rének dacára a szervezet igyekszik minden lehetőséget kihasználni, hogy fellépjen a nemzeti érdekekért. Saját megmozdulásai mellett szívesen csatlakozik más csoportok, szervezetek globalizációellenes rendezvényeihez is. A mozgalom honlapján található rövid programban többek közt ez áll: *„Az Európai Unióhoz való csatlakozásunk nem jelent kiutat. Azzal, hogy elfogadtuk a versenyhátrányt determináló feltételeket, meghatározó területeken lemondunk a nemzeti önrendelkezésről egy antidemokratikus, bürokratikus, központi hatalom javára. Ez kiszolgáltatottá teszi és kényszerpályára állítja az országot.”*<sup>28</sup> A programban általános érvényű megállapítások is találhatóak: *„A globalizáció mai formája – bármennyire erőteljes és megállíthatatlan folyamatnak tűnik is – könnyen sebezhető, belső gyengeségei, a gazdaság reálfolyamataitól elszakadt pénzügyi rendszere következtében bármikor láncreakciószerűen összeomolhat.”*<sup>29</sup> Ez nem csupán egy radikális párt riogatója, ma már több neves szakértő is figyelmeztet ennek veszélyére. Egy ilyen világméretű összeomlás beláthatatlan következményekkel járna. Gondoljunk csak az 1929-ben beütött nagy gazdasági világválságra, amely Európában szinte csak a Szovjetuniót nem érintette, mert az nem volt része a rendszernek.

Ami Magyarországot illeti, nem csupán a nemzeti radikális pártok és mozgalmak hallatják szavukat a globalizáció ellen. A globalizáció ellenzőinek nagy tábora van a baloldali berkeiben is. Az európai uniós népszavazás idején fenntartásait hangoztatta a Thürmer Gyula vezette Munkáspárt is, bár ők így fogalmaztak: *„Nem masíroztunk példának okáért nyílt sisakkal az EU ellen, bár tudtuk, hogy ez tipikus tőkés szervezet.”*<sup>30</sup> Ha az uniós csatlakozás ellen nem is léptek fel nyíltan, megteszik ezt az abból kifolyólag történő megszorítások és leépítések ellen: hevesen támadják például az úgynevezett egészségügyi reformot és az átgondolatlan privatizációt.

Mint említettem, a globalizációellenes mozgalmat alkotó szervezetek különböző stratégiát folytatnak. A magyarországi Humanista Párt a békés, erőszakmentes küzdelmet választotta, és ehhez következetesen ragaszkodik. Vannak esetek, amikor ez célravezetőbb, mint az erőszak. Kiemelkedően pozitív példa erre az India függetlenségét kivívó Gandhi-féle passzív ellenállás. Szigeti Balázs, a Humanista Párt alelnöke egy interjúban vázolta fel pártja álláspontját: *„Történelmi lehetőséget szalasztunk el, ha erőszakos irányba mennek el a tüntetések. A Humanista Párt elítéli az erőszaknak minden formáját, nemcsak a fizikai erőszakot, hanem azt is, amellyel az IMF és a Világbank ráerőlteti az akaratát a világ többi részére. Szembe*

<sup>28</sup> [www.jobbik.hu/rovatok/partunkrol](http://www.jobbik.hu/rovatok/partunkrol)

<sup>29</sup> Uo.

<sup>30</sup> <http://www.munkaspart.hu/dokumentumok/>

*kell nézni azzal, hogy a szabad piacnak nevezett és áldemokrácia által fenntartott rendszer haldoklik, mert nem szolgálja a többség javát... Mi azért vagyunk felháborodva, mert a Bretton Woods-i rendszer megalakulása óta szöges ellentétét teszi az általa hirdetett elveknek és céloknak, nevezetesen a szegénység felszámolásának.”*

A felsorolt szervezeteken kívül még számos más mozgalom, csoport, párt létezik Magyarországon, amelyek globalizációellenes tevékenységet folytatnak.

### Összegzés

A globalizációellenes szervezetek szembetűnően széles körben és változatos témákban fejtik ki tevékenységüket; célkitűzéseiket és módszereiket tekintve azonban megosztottak. Egyes szervezetek egy-egy adott esetben koalícióra lépnek a közös cél érdekében, de ragaszkodnak önállóságukhoz. Ez a tarka kavalkád főleg a Porto Allegre-i világtalálkozókon vált szembetűnővé. A sokszínűség egyszerre erő és gyengeség.

A globalizációt ellenző mozgalmak ma már éppúgy hozzátartoznak mindennapiainkhoz, mint maga a globalizáció. Ők töltik be – legalábbis törekvéseikben – a társadalmi kontroll szerepét a világhatalmak, világszervezetek fölött.

**LÉNGYEL JÁNOS**

### Felhasznált irodalom

1. Artnér Annamária: *Globalizációkritika a világban. Az „antiglobalizációs” mozgalmak céljai és tevékenysége.* In: MTA Világgazdasági Kutatóintézet. Műhelytanulmányok, 2003. december, 54. szám.
2. [www.jogiforum.hu](http://www.jogiforum.hu)
3. [www.index.hu](http://www.index.hu): Sztanko Bálint: *Antiglobalizációs klimax.* 2001. 01. 25.
4. <http://gerlo.hu/kommunizmus-vita>
5. [www.rednews.hu](http://www.rednews.hu)
6. [www.magyarhirlap.hu](http://www.magyarhirlap.hu): *Világ antikapitalistái, egyesüljetek!* 2002. 01. 31.
7. <http://nol.hu/cikk/30909>
8. [www.newleftreiew.net](http://www.newleftreiew.net)
9. [www.attac.hu/cikk.php?3?id\\_article878](http://www.attac.hu/cikk.php?3?id_article878)
10. [www.jobbik.hu/rovatok/partunkrol](http://www.jobbik.hu/rovatok/partunkrol)
11. <http://www.miep.hu/al/rendprogram.html>
12. <http://www.munkaspart.hu/dokumentumok>
13. [www.hunnianet.hu/globalizacio](http://www.hunnianet.hu/globalizacio): *Semmit sem hiszünk el nekik.*
14. <http://hetilap.hetek.hu/index.php?cikk=7263>: Kovács Klára: *Globalizmus alatt.*